

14. Tétel II. József (1780-1790)

Előzmények:

1765-től Mária Terézia társuralkodója a birodalomban, halála után gyakorlatilag Magyarország királya. Azért gyakorlatilag, mert nem volt megkoronázva, kalapos király volt, hogy ne kössék a magyar törvények. Nehezen kezelhető gyerek volt, nem kedvelte az udvari pompát, a vadászatokat és a társaságot. Gazdasági és filozófiai műveket olvasott. Kedvelte a zenét. 1765-től Falkenstein gróf álneven járta az országot (második Mátyásnak is nevezte a nép). Felsége Mária Izabella volt.

Uralkodása:

- Uralkodása során kb. 6000 rendeletet hozott. Takarékosági intézkedéseket hozott, ennek jegyében 1780-ban lecsökkentette az udvar és a testőrség létszámát. A palota egy részét is lezáratta. Enyhítette a cenzúrát.
- Megszüntette a megyerendszert, (hogy háttérbe szorítsa a rendeket) helyette tíz kerületet hozott létre. Központok: Nyitra, Besztercebánya, Kassa, Munkács, Nagyvárad, Temesvár, Buda, Pécs, Zágráb, Győr. A kerületek élére biztosokat állított. Megszüntette a főispáni címet is. Az alispán választását pedig ő maga gyakorolta. Egyik legfontosabb rendelete az 1781-es türelmi rendelet, mely biztosította a szabad vallásgyakorlatot. Betiltotta a "nem hasznos tevékenységet" űző rendeket (tanítás, gyógyítás), ezért lett az addig kolduló Bencés rend oktató rend. Egyházellenessége miatt VI. Pius pápa 1782-ben felkereste és kérte, hogy enyhítsen a szigoron. ("fordított Canossa-járás")
- Mindent egységesíteni akart, ezért 1784-ben a birodalom hivatalos nyelvét tette a németet. Kimondta a törvény előtti egyenlőséget és eltörölte a halálbüntetést. Csökkentette az úriszék (földesúri bíróság) hatáskörét.
- 1785-ben kiadta a jobbágyrendeletet, mellyel jelentősen javította a jobbágyság életét. Eltörölte a "jobbágy" elnevezést, megvalósította a szabad költözést. Lehetőséget adott az önálló hivatásválasztásra, a jobbágy foglalkozhatott bármivel, amivel akart. Ezekkel az intézkedésekkel gyakorlatilag megszüntette az örökös jobbágyságot.
- Meg akarta adóztatni a nemességet is, de a halál közbeszólt.

Uralmának vége:

- Egyre kevesebben támogatják (híveit józsefinistáknak nevezzük).
- Az orosz cárnő, Katalin oldalán részt vesz a török elleni háborúban → probléma, hogy nem érnek el sikereket.
- *A beteg II. József 3 kivételével minden rendeletét visszavonja („nevezetes tollvonás”):*
- *Kivételek: türelmi rendelet, jobbágyrendelet, új lelkészekre vonatkozó rendelet.*

II. József hibája az volt, hogy nem volt tekintettel az egyes tartományok fejlettségére. Mindent egységesen akart látni, túl gyorsan és erőszakosan próbálta megreformálni az országot. Halála után újjáéledtek a megyék, nőtt a nemzeti öntudat és terjedtek a forradalmi eszmék.